

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАННЯ (E-learning)

*Олена Вознюк,
кандидатка психологічних наук,
викладачка кафедри психології
комунального закладу «Житомирський
обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти» Житомирської обласної ради*

orcid.org/0000-0001-5689-6086

Глобальною тенденцією світового соціального розвитку останніх десятиліть є впровадження інформаційних технологій в освітню практику, орієнтація на широке та нерозривне використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), інформаційних ресурсів Інтернету в освітньому просторі.

Електронне навчання (E-learning) – широке поняття, що означає різні форми та методи навчання на основі інформаційних і комунікаційних технологій: самостійна робота з електронними матеріалами з використанням персонального комп'ютера, дистанційна взаємодія з викладачем, створення спільноти користувачів (соціальних мереж), що об'єднані загальною віртуальною навчальною діяльністю тощо.

Разом з тим застосування ІКТ в освітній практиці передбачає усвідомлення учителем педагогічного потенціалу комп'ютерних технологій, взаємозв'язку комп'ютерних технологій з психолого-педагогічними теоріями навчання та розвитку, які визначають розробку процедури реалізації навчального процесу, обґрунтування діяльності педагога та учнів.

У ХХІ столітті активно розвиваються Інтернет-технології, розробляються технології, що отримали назву Web 2.0. Базові принципи Web 2.0 дозволяють організувати повноцінне спілкування в мережі та забезпечити спільну діяльність користувачів в Інтернеті: наповнювати сайт і редагувати його зміст самими користувачами, обмінюватися їх особистим «живим» знанням; створювати соціальні медіа-сховища, накопичувати різного виду дані, щоб ділитися з людьми фотографіями, відео, музикою тощо; підтримувати зв'язки з іншими людьми.

Психолого-педагогічний базис навчання з використанням технологій Web 2.0 в першу чергу визначають ідеї соціального конструкціонізму, напрямки наукових робіт в галузі психології, соціології, лінгвістики в центрі яких соціальні процеси, що опосередковують пізнання, «акцент робиться на таку характеристику активності суб'єкта, як конструювання соціального світу, тобто побудова такого образу світу, в якому люди реально існують та функціонують» [1, с. 44].

Соціальний конструктивізм показує ідеї наукових досліджень соціальної психології – психології соціального пізнання, яка розвивається як наукова дисципліна з 70-х років ХХ століття (П. Бергер, Т. Лукман, С. Московічі, А. Тешфел, Р. Харрі та інші).

Основні позиції соціального конструкціонізму [2]:

- люди разом створюють людське навколишнє середовище в усій сукупності його соціокультурних і психологічних утворень;
- соціальні знання (моральні норми та цінності, правила поведінки, професійні

знання тощо) продукт конструювання багатьох соціальних інститутів (сім'ї, етнічних груп, професійних спільнот тощо);

- соціальні інститути формують певні типізації поведінки – соціально обумовлені ролі (передбачає соціальний розподіл знань).

Соціальний конструктивізм в процесі електронного навчання відображається наступні положення [2]:

1) зміст освіти: засвоєння соціальних ролей, що передбачає набуття специфічного рольового словника, засвоєння різних когнітивних, поведінкових і навіть афективних рівнів системи знання, прямо або побічно відповідної даної ролі;

2) мета освіти: соціалізація; формування інтерсуб'єктивного світу, в результаті «переймання від іншого» того світу, в якому інші вже живуть; коли індивід досягає подібного рівня засвоєння соціальних знань, він стає членом суспільства;

3) засвоєння соціальних знань передбачає соціальну активність особистості; соціальні норми, значення елементів соціальної дійсності не досягаються в пасивному сприйнятті, а конструюються в процесі соціальної інтеракції;

4) комунікація і дискурс – обов'язкові складові процесу соціального пізнання; соціальні знання як ментальні конструкти – продукти комунікації та спільної діяльності людей.

Мартін Даугіамас, ідеолог і керівник проекту з розробки системи дистанційного навчання Moodle, виділяє якості соціального конструкціонізму, які в психолого-педагогічній практиці дозволяють реалізувати технології Web 2.0:

- відкритість для можливої участі багатьох людей в навчальних ситуаціях, можливість ділитися ідеями, слухати інших, ставити питання та організовувати спілкування, спільно створювати змістовний контент певної тематики;

- доступність результатів навчальної діяльності всіх учасників навчальної комунікації, що значно впливає на діяльність всіх учасників освітнього процесу, дає тематику для роздумів, аналізу, змушує мимоволі працювати «в загальному режимі»;

- організація як синхронної, так і асинхронної взаємодії учнів.

Робиться акцент на такі технології: блоги; форуми різних типів; технології для колективної роботи з документами (Wiki); глосарії, що дозволяють організувати колективну роботу над списком термінів; бази даних для спільної роботи над будь-якими структурованими записами.

Ще один напрямок розробки програмних продуктів для організації навчання з використанням Інтернет-технологій пов'язано з реалізацією педагогічних ідей соціального конструктивізму – напрямки наукових розробок в області психології, в яких пізнання досліджується в контексті формування когнітивних конструктів у взаємозв'язку з соціальним середовищем і соціальною поведінкою.

«Багато дослідників зосереджують свою увагу на тому, що Мережа надає учням і вчителям вільний доступ до величезних інформаційних бібліотек. Інші дослідники звертають свою увагу на те, що Мережа дозволяє організувати навчальні спільноти, об'єднуючи людей зі спільними інтересами, які живуть далеко один від одного. Але дуже мало пишуть про те, що є найважливішим внеском мережі в освіту. Про те, як мережа може підтримувати нові способи мислення» [3], – зазначає Мітчел Резник (керівник дослідницької групи Lifelong Kindergarten при лабораторії комунікацій Массачусетського технологічного інституту).

При використанні багатокористувацьких програм в електронному навчанні увага акцентується на розвиток когнітивного стилю (особливості пізнавальних процесів

суб'єкта, які виражаються у використанні ними пізнавальних стратегій), що пристосовується до мінливих умов та відповідає вимогам локальних умов.

Отже, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітню практику пов'язано з соціокультурними інноваціями, з новими формами та методами освітньої діяльності. Разом з тим з часу введення ІКТ в освіту одним з найбільш дискусійних питань є їх вплив на освітні результати, досягнення яких пов'язане з реалізацією психолого-педагогічної освітньої концепції.

При організації освітнього процесу з використанням комп'ютерного інструментарію важливо враховувати, що електронні засоби навчання наукомісткі. Вони інтегрують наукові знання у сфері інформаційних технологій, психології, педагогіки. Використання програмних продуктів апріорі пов'язане опосередковано з реалізацією їх методологічного педагогічного базису.

Продуктивність навчання з використанням засобів інформаційно-комунікаційних технологій має специфічний характер: типи їх застосування повинні відповідати педагогічному підходу (парадигмі) викладачів [5].

Список використаних джерел

1. Андреева Г. М., Богомолова Н. Н., Петровская Л. А. Зарубежная социальная психология XX столетия: Теоретические подходы: учеб. пособие для вузов. М.: Аспект Пресс, 2002. 287 с.

2. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания. М.: Медиум, 1995. – 323 с.

3. Резник М. Думать как дерево / пер. Е. Д. Патаракина: Resnick, M. (2003). Thinking Like a Tree (and Other Forms of Ecological Thinking) // International Journal of Computers for Mathematical Learning, vol. 8, no. 1, pp. 43–62.

4. Смульсон М. Л. Інтелектуальний саморозвиток у віртуальному освітньому середовищі: зміна парадигми // Актуальні проблеми психології: Психологічна теорія і технологія навчання. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. Т. 8, вип. 6. С. 250-259.

5. Смульсон М. Л. Психологія розвитку інтелекту: монографія. К.: Нора-Друк, 2003. 298 с.